

УДК 336.64

Н.П.ПОГОРЕЛЕНКО, канд. екон. наук

*Харківська філія Української академії банківської справи***ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ**

Розглядаються питання щодо важливості розвитку інноваційних процесів у фінансовому секторі економіки. Визначено як пріоритетний напрямок розвиток фінансових інновацій у банківській сфері. Запропоновано інноваційну стратегію розвитку комерційного банку, тактичні особливості її реалізації.

У загальному інновації являють собою впроваджені у виробництво або у сферу послуг нововведення у формі об'єктів, технологій, продуктів, що є результатом наукових досліджень, винаходів і відкриттів і якісно відрізняються від своїх аналогів (чи не мають аналогів) [1]. Відповідно до цього інновації – це одне з найбільш розповсюджених явищ у будь-якому секторі економіки, що визначає економічне зростання, розвиток, структурні зрушення та ін.

Поряд з цим слід зазначити, що сьогодні у більшості країн здійснюється новий тип економічного розвитку – інноваційний як вираження триваючої технологічної революції. Тобто, інакше кажучи, економіка знаходиться в процесі постійних змін та еволюціонує. Це ж у повному обсязі стосується й економічного розвитку в Україні, що відбувається у дійсний час. До того ж сталість економічних процесів у перехідній економіці обумовлює постійне впровадження та застосування саме нових рішень. При цьому першочерговим завданням цього є створення умов щодо інноваційного розвитку, основні риси якого визначаються наступним:

по-перше, постановкою інноваційного процесу (створення, поширення і використання інновацій) у центр якісних, кількісних і структурних змін;

по-друге, перетворенням інноваційного процесу в постійно діючий фактор;

по-третє, безпрецедентно високою швидкістю змін.

На цьому наголошують різні дослідники та фахівці як в Україні, так і по за її межами. Однак, як свідчить аналіз літературних джерел та досліджень у сфері інноваційного розвитку, переважна більшість цих праць стосується виробничих підприємств [1, 2].

Проте, як вказує Р.Мертон, саме магістральна функція фінансової системи повинна забезпечити розподіл економічних ресурсів у просторі та часу [3]. До того ж найбільші зміни щодо економік пострадянських країн торкнулися фінансового сектору. Наприклад, російський дослідник О.О.Недосекін наступним чином визначає зміни у фінансо-

вому секторі економіки: «Складається нова парадигма ..., в основі якої лежать обмежена передбачуваність, циклічність індексних трендів, підвищена волативність і різко зростаючий зв'язок ринкових цін з фундаментальними, у тому числі макроекономічними факторами» [4]. Поглиблення досліджень щодо фінансових інновацій також підсилить зростаюче значення до фінансового сектору економіки взагалі. Проте пильна увага до фінансових інновацій обумовлена й тим, що вони як правило проявляються під час зміни ринкових умов. Класичним прикладом фінансових інновацій як наслідку змін ринкових умов можна зазначити розвиток заставних з коригованою процентною ставкою, створення у певний час ф'ючерсів для фінансових ринків тощо.

При цьому оскільки фінансові інститути стикаються з більшими регулятивними обмеженнями, ніж більшість суб'єктів господарювання в інших галузях, то природа регулювання та його зміни є додатковим важливим фактором фінансових інновацій. Таким чином, зростаюче значення фінансового сектора в сучасних умовах, також як швидкі зміни в цьому секторі, генерують дослідницький інтерес до фінансових інновацій.

Утім найбільш динамічною часткою фінансового сектору в Україні є комерційні банки. Слід зазначити, що протягом останніх років в Україні було досягнуто певних елементів стабілізації банківської системи із збереженням її ринкової орієнтації, здатної відігравати важливу роль у посиленні стабілізаційних процесів та здійсненні структурних перетворень в економіці в цілому. Однак у дійсний час в Україні активно розглядаються питання щодо реформування фінансового сектору, і насамперед банківської сфери [5]. При цьому ці процеси відбуваються на фоні розвитку банківської мережі, впровадження нових банківських послуг. Тобто слід зазначити, що процес інноваційного розвитку істотно торкнувся й банківської сфери і як область додатка інновацій і як фактор, що сприяє їхньому впровадженню в економіку в цілому. Зростаюча увага щодо інновацій у банківському секторі обумовлена як ускладненням низки завдань що постають перед банками у дійсний час, так і розвитком глобальної фінансової конкуренції – для національних банків складається принципово нове зовнішнє середовище діяльності. Разом із тим підсилюється ступінь фінансової глобалізації. При цьому, найбільш важливі тенденції фінансової глобалізації, на наш погляд, полягають у поширенні інноваційних банківських технологій, конкуренції на новому технічному рівні, зміні структури банківської сфери – хвиля злиттів.

Виходячи з цього, впровадження інноваційного менеджменту як останнього слова в банківському управлінні – нагальна потреба для

вітчизняних банків, щоб вижити в міжнародній конкуренції. Нові банківські технології – шанс для успішної конкуренції як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Проте якщо західні дослідники зосереджують увагу на аналізі впливу фінансових інновацій щодо розвитку банківського сектору [6, 2], то головним у даному аспекті для України, на думку автора, є насамперед розробка інноваційної стратегії розвитку комерційних банків. Це пов'язано з тим, що банківські установи в Україні у порівнянні з західними банками мають невеликий термін існування, а поширене впровадження фінансових інновацій у банківському секторі економіки України тільки набирає оберти.

До того ж з точки зору практичного використання інноваційних рішень у банківській сфері важливим є розгляд формальних визначень стосовно банківських інновацій, які в контексті терміну “фінансова інновація” можуть розглядатися як те, що зменшує витрати або фінансовий ризик. У цьому плані слід зазначити, що саме фінансово-кредитне забезпечення інноваційної діяльності відіграє ключову роль у реалізації інноваційних процесів, тому що рішення проблем фінансування є запорукою успішного розвитку інноваційної діяльності [7]. (Під фінансово-кредитним забезпеченням інноваційної економічної діяльності розуміється сукупність економічних відносин, що складаються з приводу вишукування й ефективного використання фінансово-кредитних засобів і організаційно-управлінських принципів, методів і форм їхнього впливу на життєздатність економічних інновацій).

Як приклад фінансової банківської інновації доцільно вказати іпотеки з регульованою процентною ставкою, фонди індексів обмінного курсу, нові технології та процеси у банківському менеджменті тощо. При цьому у світовій банківській праці інноваційні зміни відбуваються постійно [8]. Ці зміни можна структурувати наступним чином:

зміна структури і вигляду банку в цілому. Це зміни які обумовлені багатоспрямованістю банківської діяльності при сполученні нових і традиційних технологій і інструментів. Наприклад, введення самообслуговування або дистанційного обслуговування, надання висококваліфікованих індивідуальних консультацій;

зміни, обумовлені застосуванням віртуальних банківських і фінансових технологій, таких як управління банківським рахунком, розрахунки готівкою, електронний підпис, комплексне використання нових інформаційних і комунікаційних технологій для електронного і змішаних (традиційного і нового) маркетингу тощо;

зміни, пов'язані з оптимізацією банківської мережі: розосередження й організаційний поділ банку, зміни у філіях і філіальній мережі;

зміни в кваліфікації працівників: продукт-менеджер, консультант, фахівець із трансакцій і консультацій;

зміни щодо структурно-технологічної перебудови діяльності банку: збір, збереження й аналітична обробка внутрішньої інформації, нові можливості внутрішнього контролю й аудита;

зміни, обумовлені появою нових банківських продуктів (послуг) на базі нових технологій.

Поряд з цим відзначимо, що для України характерним є впровадження банківських продуктів які вже відомі в розвинутих країнах. Тобто це інновації, які пов'язані з інституціональною перебудовою економіки.

Крім цього ринкова ситуація, у якій необхідно впроваджувати в практику інноваційний банківський менеджмент в Україні, характеризується низкою напрямків впливу зовнішнього середовища: інтеграцією банків у світову фінансову систему; впровадженням іноземних банків в Україні; необхідністю реформування банківської сфери; жорстким державним регулюванням параметрів комерційних банків.

Виходячи з цього, на думку автора, в інноваційному банківському менеджменті варто виділити два аспекти:

по-перше, процес управління впровадженням технічних і технологічних нововведень;

по-друге, процес постійних змін у сфері банківської діяльності відповідно до змін середовища.

Однак, як справедливо зазначає мікроекономічна теорія, головним є зосередження уваги на питаннях впровадження інновацій. Тобто доцільним є визначення стратегії розвитку інноваційних заходів комерційного банку, серед яких слід зазначити аналітичну оцінку передового досвіду банків різних країн і прогноз їхнього інноваційного розвитку, уточнення пріоритетних напрямків розвитку банківської технології, менеджменту, що визначають боротьбу за лідерство. Головною метою такого процесу доцільно визначити як досягнення оптимального рівня конкурентоздатності на основі комплексу погоджених технологічних, економічних і управлінських заходів, що спрямовані на досягнення певного кінцевого результату, а саме створення банку і банківських систем нового покоління, що працюють у режимі так званого інноваційного менеджменту. Тобто сутність інноваційної стратегії розвитку комерційного банку полягає у націлюванні банку на впровадження нових, більш продуктивних технологій, послуг і організаційних структур. Інакше кажучи ставиться задача підвищити гнучкість і адаптивність до ринку, підвищити прибутковість банку.

При цьому узагальнена інноваційна стратегія розвитку комерцій-

ного банку могла б бути, на нашу думку, представлена у вигляді сукупності планів щодо інноваційних заходів. Окремо серед таких планів, як стратегічні напрямки інноваційного розвитку комерційного банку можна зазначити:

- автоматизацію банківських процесів, перехід на нові комп'ютерні технології самообслуговування, дистанційне обслуговування, використання Інтернету, впровадження віртуальних банківських і фінансових технологій;

- удосконалювання форм і методів управління, включаючи впровадження інновацій.

Серед тактичних особливостей реалізації стратегічних напрямків слід відзначити:

- урахування особливостей ринкової ситуації у вітчизняній банківській сфері;

- проведення модифікації органів і структур управління банком, мережі філій;

- структурні і функціональні зміни з урахуванням багатоканального обслуговування клієнтів, при сполученні нових і традиційних технологій і інструментів.

Але щоб стратегія була здійснена на практиці, на нашу думку, необхідно створити спеціальну групу по впровадженню інновацій, головним завданням якої має бути виконання плану інновацій, а її основні функції полягати у наступному:

- розробці та організації механізму впровадження інновацій, з урахуванням загальних аспектів планування роботи банку;

- організації оперативних груп щодо впровадження окремих інновацій рішень, координації їх роботи;

- підтримці зв'язку з незалежними фахівцями-консультантами для оцінки впровадження інноваційних рішень;

- зборі та наданні об'єктивної інформації щодо впровадження інновацій усім службовцям і керівництву банку.

Слід зазначити, що саме застосування інноваційної стратегії розвитку банку допомагатиме вдосконаленню загального банківського менеджменту та розвитку банківської системи взагалі. Утім сприятиме цьому більш прискорене впровадження нових інформаційних та телекомунікаційних технологій. Однак виходячи з того, що банківські установи мають далеко не однакові умови розвитку, доцільним є визначення послідовності впровадження новітніх технологій, тобто визначення окремих функціональних стратегій інноваційного розвитку комерційних банків. Це, на нашу думку, і повинно бути напрямком подальших досліджень.

1. Современные проблемы предпринимательской деятельности / Под общ. ред. проф. Л.В.Дикань. – Харьков: Гриф, 2000. – 380 с.
2. Frame W. Scott and White Lawrence J. Empirical Studies of Financial Innovation: Lots of Talk, Little Action? – Federal Reserve Bank of Atlanta. Working Paper. – 12 July 2002. – 40 p.
3. Merton Robert C. Financial Innovation and Economic Performance // Journal of Applied Corporate Finance. – 1992. – № 4. – P.12-22.
4. Недосекин А.О. Введение в проблему прогнозирования фондовых индексов – www.finansy.ru. (12.08.2002).
5. Проект комплексної програми розвитку банківської системи України на 2003–2005 роки // <http://www.bank.gov.ua>.
6. Finnerty John and Douglas Emery. Corporate Securities Innovation: An Update // Journal of Applied Finance. – 2002. – №12. – P.21-47.
7. Васюренко О.В., Пасічник І.В. Шляхи розвитку кредитного забезпечення інноваційної діяльності // Економіка України. – 2000. – №2. – С.23–28.
8. Воеводская Н.Д. Новые банковские технологии // Банковские услуги. –1999. – №11–12. – С. 15–18.

Отримано 08.12.2003

УДК 330.15.131.5.001.11

Г.А.ЖУЧКОВА, І.В.МІНЯЙЛЕНКО, В.А.ОЧЕНАШ

Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ „РЕСУРСОМІСТКОСТІ” ВИРОБНИЦТВА ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Розглядається поняття “ресурсомісткість” виробництва як економічна категорія. Наводиться сутність, склад і класифікація ресурсів. Обумовлюється взаємозв’язок економічних категорій “ресурси” і “ресурсомісткість”.

В умовах ринкової економіки одним із основних господарюючих об’єктів є підприємство. Саме на цьому рівні створюється необхідна суспільству продукція і формуються основні джерела наповнення бюджету країни. Економічність діяльності будь-якого підприємства залежить, в першу чергу, від ефективності використання усіх видів ресурсів. У цьому зв’язку надзвичайно важливим є визначення міри використаних ресурсів, що є основою аналізу ефективності економіки підприємства та розрахунку конкурентоспроможності його продукції. Виникає необхідність у якісній і кількісній оцінці цієї міри, тобто потрібен деякий показник, або система показників. Але кількісна оцінка можлива тільки за умови визначення економічної категорії, що покладена в основу оцінки.

Розглянемо поняття “ресурсомісткість” як економічну категорію, здатну надати всебічну характеристику витратності ресурсів на виробництво продукції. Аналіз існуючої літератури показав, що практично